

МЕДИЈА ЦЕНТАР Теразије 3, Београд

Петак, 31. март 2023. године у 12 часова

Конференција је посвећена Светском дану особа са аутизмом – 2. април; Смерницама за скрининг, дијагностику и интервенцију код деце и одраслих са поремећајима из спектра аутизма и Јубилеју – 60 година од оснивања Института за ментално здравље.

Учесници

1. **Др Мирсад Берлек**, државни секретар Министарства здравља Републике Србије
2. **Проф. др Милица Пејовић Милованчевић**, Медицински факултет, Универзитет у Београду; Институт за ментално здравље, Београд
3. **Проф. др Миодраг Станковић**, Клиника за заштиту менталног здравља и неуропсихијатрију развојног доба Клинички центар Ниш; Универзитет у Нишу, Медицински факултет, Ниш
4. **Проф. др Ненад Глумбић**, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Универзитет у Београду, Београд
5. **Др Вања Мандић Маравић**, кл. асистент, Универзитет у Београду, Медицински факултет; Институт за ментално здравље, Београд
6. **Прим. др Мирјана Шуловић Живковић**, Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“
7. **Биљана Којовић**, координатор компоненте 2, Пројекат „*Инклузивно предшколско васпитање и образовање*“, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Београд
8. **Јелена Пешић Зарић**, Републички завод за социјалну заштиту, Београд
9. **Сунчица Петровић**, представник Савеза удружења Србије за помоћ особама са аутизмом

СИНОПСИС

СВЕТСКИ ДАН ОСОБА СА АУТИЗОМ – 2. АПРИЛ

Светски дан особа са аутизмом обележава се 2. априла сваке године, подстичући државе чланице Организације уједињених нација да предузму мере за подизање свести о људима са поремећајем из спектра аутизма (ПСА).

Са овим особама на директан или индиректан начин повезане су и њихове породице или старатељи па се претпоставља да их је око 20 милиона у Европи.

Тачан број особа с поремећајем из спектра аутизма у Србији још се не зна. Регистар деце с сметњама у развоју се попуњава уназад 10 месеци (иако је постојао и раније) и надамо се да ћемо ускоро имати прецизније податке о броју особа с поремећајем из спектра аутизма, али не само о броју већ и о њиховој функционалности, потребама и сл.

Аутизам је стање од глобалног значаја због своје распрострањености и степена до којег може утицати на појединце и породице и према актуелним проценама погађа готово 78 милиона људи широм света.

Свест о аутизму је изузетно порасла у последњих 20 година, и сада знамо да уколико се на време крене с интервенцијама може се много учинити да се побољшају животни исходи за веома хетерогену групу деце и особа са аутизмом. Хетерогену – јер не постоји особа с истом клиничком сликом и сваки појединац је јединствен и ако задовољава постављене општепознате и признате дијагностичке критеријуме. Да би се побољшали животни услови деце и особа с аутизмом као и њихових породица неопходна су улагања у науку усмерену на практична клиничка питања, као и на социјалне и услужне системе који признају и омогућавају потенцијал за промене и раст особа с аутизмом.

Особе са ПСА чине једну од најосетљивијих група, имају отежан приступ одговарајућим услугама и ретко достижу или одржавају задовољавајући ниво развоја и здравља. Особе са ПСА припадају групи особа са инвалидитетом и сметњама у развоју, а без додатне подршке у области здравствене заштите, рехабилитације, социјалне заштите, образовања и васпитања и одрастања у породичном окружењу, развој и здравље им могу бити озбиљно угрожени.

Аутизам је хетероген и захтева персонализоване процене и интервенције засноване на доказима, доступне и приступачне свакој особи, које могу побољшати животе појединаца и њихових породица. Особе са аутизмом имају сложене потребе, а испуњавање ових потреба захтева координацију између здравственог, образовног, социјалног и финансијског сектора током читавог животног века, као и њихово активно укључивање и учешће. Постепена нега и персонализовани приступ пружању услуга и праћење ефикасности током времена пружају оквир за ефикасну и правичну расподелу ресурса за побољшање исхода. Због тога је потребно више информација о економским и личним последицама аутизма да би се омогућила правремена и континуирана подршка.

Деца и особе са аутизмом и они са другим неуроразвојним стањима имају много сличних потреба, стога ће развој одговарајућих система неге и подршке за особе са аутизмом такође побољшати исходе за особе са другим неуроразвојним стањима. На крају, вредновање аутизма и неуроразличитости користи друштву у целини, а истраживања која ће резултирати тренутним побољшањем живота деце и особа са аутизмом као и њихових породица треба да имају приоритет.

Резолуција УН, која је усмерена на социо-економске потребе појединаца, породица и друштва повезане са ПСА и другим развојним сметњама и инвалидитетом (усвојена 2014. године), указује на права особа са ПСА, али и на обавезе држава чланица. У њој се посебно истиче да се:

- сметње и тешкоће у развоју и рано препознавање симптома аутизма морају препознати у свим политикама и програмима везаним за развој деце у најранијем детињству,
- морају развити политике и програми, као и адекватна регулатива и мултиресорни планови (то подразумева подизање свести јавног мњења и кампање за скидање стигме, што се мора подржати са довољно људских, финансијских и стручних ресурса),
- морају развити стратегије за рано препознавање и интервенције у заједници за децу и особе са ПСА и другим развојним сметњама и тешкоћама,
- мора развити адекватна инфраструктура за заједнички приступ, укључујући образовање, негу, подршку, интервенцију, сервисе и рехабилитацију деце и особа са ПСА и са другим развојним сметњама и тешкоћама у развоју,
- мора омогућити друштвена и психолошка помоћ породицама чији чланови имају сметње и тешкоће,

- мора промовисати значај истраживања и примене интервенција у свим ресорима и да се интервенције морају заснивати на доказима,
- морају јачати инклузивни едукативни програми прилагођени малој деци и особама са аутизмом,
- морају развијати стручна знања и заједнички приступ у интервенисању, који се мора заснивати на доказима.

Сметње и тешкоће у развоју, нарочито ПСА, препознала је и Генерална скупштина Уједињених нација 2007. године у Декларацији о 2. априлу као Светском дану подизања свести о аутизму.

СМЕРНИЦЕ ЗА СКРИНИНГ, ДИЈАГНОСТИКУ И ИНТЕРВЕНЦИЈУ КОД ДЕЦЕ И ОДРАСЛИХ СА ПОРЕМЕЋАЈЕМ ИЗ СПЕКТРА АУТИЗМА

С обзиром на то да у науци и један дан значи много, аутори су били мишљења да је после четири године неопходно направити проширено друго издање смерница. Разлози су многобројни – 11. издање Међународне класификације болести (МКБ-11) је почело званично да се примењује и донело је многе промене.

Сматрали смо неопходним да се у овом издању позабавимо и проблемима аутизма у одраслој популацији те је стога допуњено издање како делом који се тиче транзиције у одрасло доба тако и проблематиком с којом се суочавају одрасле особе. Такође, у протеклом периоду направљен је искорак у пружању породично оријентисаних раних интервенција (ПОРИ) (више о овим иницијативама које се спроводе у сарадњи с канцеларијом УНИЦЕФа за Србију можете погледати на следећим линковима <https://www.youtube.com/watch?v=UhYwFTiQ9d8&t=2s> затим <https://www.youtube.com/watch?v=nUv0TDgAfkM> односно <https://www.youtube.com/watch?v=2-LYzJkdD4o>), а ради се и тренинг родитељских вештина (*Caregiver Skills Training – CST*) (више о самом програму можете сазнати и у овом кратком приказу <https://www.youtube.com/watch?v=CNkB0O-nK1o>), те како су те нове интервенције званично присутне у нашој земљи било је неопходно и њих описати. У међувремену дошло је и до нових сазнања о ефикасности појединих интервенција, а промењене су и категорије интервенција заснованих на доказима.

Ово издање је допуњено и кратким приказима случајева како би се широј читалачкој публици приближио опис различитих клиничких слика овог поремећаја. На крају, али и најважније сва поглавља су унапређена новим сазнањима из области, као што је унапређен и сам списак литературе.

Издавач Смерница је Институт за ментално здравље, Милана Кашанина бр. 3, Београд.

Уредник Смерница је Проф. др Милица Пејовић Милованчевић, Медицински факултет, Универзитет у Београду; Институт за ментално здравље, Београд

Аутори Смерница су:

- Проф. др Ненад Глумбић, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Универзитет у Београду, Београд

- Проф. др Миодраг Станковић, Клиника за заштиту менталног здравља и неуропсихијатрију развојног доба Клинички центар Ниш; Универзитет у Нишу, Медицински факултет, Ниш
- Др Вања Мандић Маравић, кл. асистент, Универзитет у Београду, Медицински факултет; Институт за ментално здравље, Београд
- Др Ненад Рудић, Психијатријска ординација Рудић-Стаменковић, Београд
- Прим. др Ана Кесић, Клиника за неурологију и психијатрију за децу и омладину, Београд
- Др Душко Ступар, Клиника за неурологију и психијатрију за децу и омладину, Београд
- Др Мирјана Шуловић Живковић, Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“
- Прим. др Јасминка Марковић, Круг – Ординација за дечју психијатрију и психотерапију деце и одраслих, Нови Сад
- Проф. Јелена Радосављевић Кирићански, Факултет за медије и комуникације, Универзитет Сингидунум; Институт за ментално здравље, Београд
- Проф. др Мирјана Ђорђевић, Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију, Универзитет у Београду, Београд
- Биљана Којовић, координатор компоненте 2, Пројекат „Инклузивно предшколско васпитање и образовање“, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Београд
- Јелена Пешић Зарић, Републички завод за социјалну заштиту, Београд
- Сунчица Петровић, представник Савеза удружења Србије за помоћ особама са аутизмом
- Др Јелена Зајегановић Јаковљевић, УНИЦЕФ у Србији

Рецензенти су: Проф. др Радован Богдановић и Проф. др Вероника Ишпановић

Х ФОРУМ ИНСТИТУТА ЗА МЕНТАЛНО ЗДРАВЉЕ

„Шездесет година Института – прошлост и будућност су овде“

У 2023. години обележићемо важан јубилеј – шездесет година рада Института за ментално здравље у Београду. Јубилеј Института прослављамо у години у којој знамо да најмање сваки шести одрасли становник Србије захтева помоћ да би се спречило продубљивање постојећих психичких сметњи, али се у нашој земљи и даље не знају нити број стручњака за заштиту менталног здравља, нити буџет који се одваја за заштиту менталног здравља, ни досадашњи резултати спровођења Плана развоја заштите менталног здравља који би требало да се одвија у периоду 2019-2026, ни резултати рада на закону о психотерапији. Уз све те околности, Институт за ментално здравље се чврсто одржава као установа која негује мултидисциплинарност и непрестано се развија са мотивом пружања најсавременије дијагностике и лечења деци, адолесцентима, одраслима и особама старије

животне доби. Како истраживања и едукација представљају незаменљиву подлогу за било каква практична разматрања и деловање, пажња је подједнако посвећена овим аспектима. Број истраживача и едуканата који долазе на Институт не само из Србије, већ и из других земаља, додатно указује на место и значај установе.

Основани смо 14.04.1963. године као Завод за ментално здравље, уз велико залагање и високи професионализам групе психијатара. Од 1978. године преименовани смо у Институт. Данас представљамо институцију са 248 запослених, која се бави психијатријом деце, адолесцената и одраслих, епилептологијом, као и медицинском генетиком, фармацеутском делатношћу и лабораторијском дијагностиком. Такође, Институт је наставна база више факултета Универзитета у Београду и Универзитета Сингидунум. Рад Института се у континуитету заснива на лечењу, едукацији и истраживању.

Јубилеју Института за ментално здравље посветићемо различите програме у периоду септембар 2022 - јун 2023. године:

- Новембра месеца прошле године у Народном музеју одржан је концерт под називом „Звуци душе“;
- Кинотека - У сарадњи са Југословенском кинотеком сваког последњег уторка у месецу биће организована пројекција филмова који обрађују психолошко-психијатријску проблематику, а након пројекције ће се одржати интерактивни панели.
- Поред већ споменутих Смерница, публикована су и нова издања Института: Интернет – деца и млади; Ментална хигјена развојног доба, Зборник радова с Х Форума Института; Монографија Клинике за болести зависности и Института за ментално здравље на дан 14.4.2023.- 60 година с вама

Форум ће обележити спој историје, традиције и искуства са новим перспективама и визијом у клиничком и научном приступу психијатрији и психотерапији данас.

10. Форум Института ће бити организован од 19-21.04.2023. године у хотелу Метропол.

Добро дошли!